

SIVILOMBUDET

BJØRGVIN FENGSEL v/ Ungdomsenhet Vest
Postboks 694
4302 SANDNES

Vår referanse
2025/2042

Deres referanse

Vår saksbehandler
Inga Tollefsen Laupstad

Dato
27.3.2026

Fengselets oppfølging av Sivilombudets besøk i mai 2025

Sivilombudet mottok 13. januar 2026 svar fra Bjørgvin fengsel v/Ungdomsenhet vest om hvordan fengselet følger opp anbefalingene gitt i rapport etter besøk fra Sivilombudets forebyggingsenhet 5.-7. mai 2025. Den 24. februar 2026 orienterte vi fengselet om at vår tilbakemelding ville bli noe forsinket fordi vi hadde startet en større undersøkelse av vedtak om sikkerhetscelle og sikkerhetsseng nasjonalt, og ønsket å se oppfølgingen av Ungdomsenhet vest i sammenheng med dette.

Rapporten etter besøket til Ungdomsenhet vest beskrev flere svært alvorlige funn som gjaldt bruk av sikkerhetscelle overfor barn. I etterkant av besøket hadde Sivilombudet dialog med Kriminalomsorgen region vest og Kriminalomsorgsdirektoratet, og vi besluttet å hente inn og gjennomgå alle vedtak om bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng overfor barn i Norge i perioden 2016-2025. Funnene fra denne gjennomgangen vil bli beskrevet i en egen rapport, men vi kan allerede slå fast at mange av funnene vil være lik som i første del av rapporten om Ungdomsenhet vest. I materialet vi har hentet inn er 66 prosent av vedtakene fra Ungdomsenhet vest.

I forbindelse med at Kriminalomsorgsdirektoratet sendte alle vedtak om sikkerhetscelle og sikkerhetsseng overfor barn til oss, beskrev direktoratet at det allerede var planlagt eller iverksatt flere tiltak knyttet til sikkerhetscellebruk overfor barn. Ifølge direktoratet skal tiltakene styrke internkontroll og opplæring, og det er igangsatt arbeid med flere maler som er relevant for bruk av sikkerhetscelle.

I det følgende vil vi gjennomgå fengselets tilbakemelding per anbefaling. Sivilombudet konstaterer at mange av tiltakene som fengselet har beskrevet svarer ut flere av bekymringene i vår rapport, men vi savner konkrete opplysninger om mange av tiltakene og avslutter derfor ikke oppfølgingen og ber om ny tilbakemelding **innen 15. mai 2026**.

Fengselets vurdering av vilkårene for bruk av sikkerhetscelle

- Fengselet må sikre at sikkerhetscelle bare brukes når tiltaket er tvingende nødvendig, at mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller er vurdert å være åpenbart utilstrekkelig, og at inngrepet er forholdsmessig.*

Anbefalingen fra Sivilombudet ble gitt på bakgrunn av alvorlige mangler i vedtakene vi gjennomgikk og at fengselet i mange av vedtakene hadde lagt til grunn en lavere terskel enn det lovgiver hadde satt.

I svarbrevet har fengselet blant annet beskrevet at det er planlagt oppfriskning i regelverk og rutiner, at beslutningskompetansen for bruk av sikkerhetscelle er overført fra operativ leder til inspektør/jurist, og at det er utarbeidet et nytt internkontrolldokument.

Sivilombudet understreker at de alvorlige funnene om fengselets bruk av feil terskel, og manglende vurdering av grunnleggende vilkår i vedtakene, viser at det er et stort behov for å sette i verk raske og solide opplæringstiltak. Fengselet har beskrevet at opplæringen skal ha fokus på vilkår for utelukkelse og sikkerhetscellebruk, vurdering av barnets beste, den innsattes rett til å uttale seg, forholdsmessighet og føring av protokoll og tilsynslogg, og at opplæringen skal gis av juridisk rådgiver på enheten. Det er uklart om opplæringen er satt i verk, eller om den fortsatt er under planlegging. Sivilombudet ønsker en oversikt over omfanget av opplæringen og en plan for når og hvordan den skal gjennomføres, eventuelt om hvordan den har blitt gjennomført.

Når det gjelder endringen i beslutningskompetanse minner ombudet om at ordningen må ha som formål at vilkårene for sikkerhetscelle er oppfylt før sikkerhetscellen tas i bruk. Sivilombudet ber fengselet beskrive nærmere hvordan dette formålet skal oppnås når beslutningstakeren normalt ikke er til stede i situasjonene der behovet for sikkerhetscelle kan oppstå.

Fengselet har beskrevet at det er gjort oppgraderinger av den forsterkede cella (1017) og en ordinær celle, slik at fengselet kan ivareta innsatte med mindre inngripende tiltak enn sikkerhetscelle. Sivilombudet understreker at plassering i en mindre belastende celle, som den forsterkede cella eller den ordinære cella som nå er mer forsterket, kan være et mindre inngripende tiltak, men at det også er risiko knyttet til bruk av andre celler som fremstår som strippet. Vi viser til beskrivelsen av risikofaktorer ved den forsterkede cella i vår rapport, punkt 1.3.

Sivilombudet ber om at fengselet beskriver omfanget av opplæringstiltakene og når de skal gjennomføres og at fengselet beskriver hvordan endringen i beslutningskompetansen vil sikre at vilkårene blir vurdert før bruk av sikkerhetscella.

- 2. Fengselet må sikre at barnets beste er et grunnleggende hensyn i vurderingen av sikkerhetscelle, og at den innsatte får anledning til å si sin mening.*

I besøksrapporten slår ombudet fast at det manglet dokumentasjon av at fengselet hadde vurdert barnets beste i seks av ni vedtak.

I svarbrevet beskrev fengselet at de ville møte dette med opplæring av ledere, uten at det er presisert hva denne opplæringen skal bestå i.

Fengselet har videre beskrevet at det skal utarbeides en «Trygghetsplan» for hver enkelt innsatt. Planen skal utarbeides sammen med den innsatte og blant annet gi den innsatte mulighet til å beskrive hvilke situasjoner som er vanskelige og hvilke behov ungdommen selv har i de situasjonene. Målsetningen er også å gi den innsatte informasjon om hvordan fengselet håndterer ulike situasjoner. Sivilombudet ser at trygghetsplanene kan gi ansatte viktig kunnskap om barna, men det forutsetter at de ansatte kjenner disse planene godt. Det omfatter både de som daglig er i miljøet og skal forebygge konflikter og hendelser, og de som skal beslutte om det skal brukes sikkerhetscelle. Trygghetsplanene kan være gode verktøy forutsatt at de blir aktivt brukt og oppdatert. Ledelsen bør også utarbeide en metode for å følge opp dette.

Slik ombudet også påpekte i rapporten, er det en forutsetning for å gjøre en vurdering av barnets beste at fengselet er kjent med hva barnet mener om bruken av sikkerhetscelle. I svarbrevet har fengselet beskrevet at de innsatte får tilbud om ukentlige ungdomsmøter hvor de får mulighet til å uttale seg om saker som angår dem. Her understreker Sivilombudet at dersom ungdomsmøtet er en arena der flere ungdommer deltar, vil det ikke nødvendigvis være en trygg arena for å kunne gi uttrykk for sine tanker om å bli plassert på sikkerhetscelle, eller formidle opplevelser som kan være viktige for fengselets vurdering av å bruke sikkerhetscelle.

Fengselet beskriver videre at det ikke er mulig å innhente den innsattes syn i alle situasjoner, men at det da vil bli gitt mulighet for den innsatte til å uttale seg så snart som mulig. Fengselet beskriver imidlertid ikke hvordan det skal jobbe konkret for å hente inn barnets synspunkt på bruk av sikkerhetscelle i den akutte situasjonen. Dette er også i liten grad reflektert i den oppdaterte rutinen som fengselet har sendt oss, der muligheten for å uttale seg bare er omtalt under «Definisjon», og for eksempel ikke under «Fremgangsmåte – vurdering i forkant». Sivilombudet påpeker at barnets syn etter tvangsbruk også kan være et nyttig punkt å oppdatere trygghetsplanen med, for å gjøre den så konkret og nyttig som mulig.

Sivilombudet ber om at fengselet beskriver hva opplæringen skal inneholde og når den skal gjennomføres. Sivilombudet ber videre om at de to siste trygghetsplanene som er utarbeidet oversendes, og at fengselet beskriver hvordan det skal sikres at trygghetsplanene følges. Sivilombudet ber videre om at fengselet gir en tilbakemelding på hvordan de vil jobbe for å hente inn barnets synspunkt i situasjonene som ender med bruk av sikkerhetscelle.

- 3. Fengselet må dokumentere en konkret begrunnelse for at alle lovens vilkår for bruk av sikkerhetscelle er oppfylt.*

Sivilombudet merker seg at fengselet har utarbeidet en sjekklister for internkontroll ved bruk av sikkerhetscelle og utelukkelse. Sjekklisten inneholder de vurderingsmomentene som fengselet må sikre at er vurdert og dokumentert i forbindelse med bruk av sikkerhetscelle. Listen inneholder imidlertid også flere elementer som gjelder oppfølgingen underveis i plasseringen og rutiner for hva som skjer når oppholdet i sikkerhetscellen er avsluttet.

Internkontrolldokumentet gir på den måten ikke tydelig veiledning på hva som må inngå i begrunnelsen i vedtaket og hva som må vurderes på et senere tidspunkt. Sivilombudet er derfor i tvil om hvor nyttig sjekklisten vil være for den som skal beslutte bruk av sikkerhetscelle og skrive vedtak.

Sivilombudet ber om å få oversendt det utfylte internkontrolldokumentet, samt de tilhørende vedtakene, av alle plasseringer i sikkerhetscelle som er gjennomført etter at internkontrolldokumentet ble tatt i bruk.

- 4. Fengselet bør ikke bruke sikkerhetscelle for å forebygge eller håndtere selvskading eller selvmordsforsøk.*

Fengselet vil forebygge bruk av sikkerhetscelle ved å vurdere fremstilling til legevakt ved fare for selvskading eller selvmord. Fengselet vil også anmode fengselshelsetjenesten og psykologen på enheten om å bistå. Sivilombudet anerkjenner at større involvering av helsepersonell kan bidra til å forebygge bruk av sikkerhetscelle i disse situasjonene, men savner en beskrivelse av hvordan dette skal gjennomføres, for eksempel om det skal være gjennom et formalisert samarbeid med legevakten og/eller fengselshelsetjenesten.

Sivilombudet minner om at det er svært problematisk å bruke sikkerhetscelle ved selvmordsfare fordi isolasjon kan øke risikoen for selvmord, selvskading og utvikling av alvorlige psykiske lidelser. I forbindelse med besøket fant vi et eksempel på en ungdom som ble plassert i sikkerhetscella etter å ha kommet med uttalelser om å ta sitt eget liv. Plasseringen ble delvis begrunnet i at det var redusert bemanning i fengselet.

Sivilombudet understreker at fengselet må jobbe konkret med å øke kunnskapen og bevisstheten hos de ansatte om skadevirkningene ved isolasjon av selvmordsnære. Fengselet har beskrevet at de planlegger opplæring av ansatte i håndtering av selvmordsnære, men Sivilombudet savner en konkret beskrivelse av hva denne opplæringen skal inneholde og når den skal gjennomføres.

Sivilombudet ber om at fengselet sender informasjon om hvordan samarbeidet med helsepersonell vil være på dette området og at fengselet beskriver hvordan og når opplæring av og kompetanseheving for ansatte er planlagt gjennomført.

Fengselets håndtering av ungdommer i sikkerhetscella

- 5. Fengselet bør sikre at det alltid gjøres en individuell vurdering når det brukes håndjern, kroppsvisiteres eller fratras klær ved bruk av sikkerhetscelle. Vurderingen bør dokumenteres.*

Sivilombudet minner om at vi fant at fengselet rutinemessig kroppsvisiterte de innsatte som skulle plasseres i sikkerhetscella og at de innsatte ble fratatt egne klær, uten at dette var dokumentert i vedtaket eller at det var vurdert om den samlede mengden tvang var forholdsmessig. Et av de mest alvorlige funnene vi gjorde var at en ungdom ble fratatt alle klær og madrassen, og satt naken i sikkerhetscella i 14 timer.

Fengselet har hatt en gjennomgang av rutinen og bruk av håndjern, kroppsvisitasjon og fratakelse av klær, skal fremkomme i vedtaket sammen med en begrunnelse, i tillegg til at det skal registreres i journalen. Bruk av tvangsmidler og visitasjon ved bruk av sikkerhetscelle skal i tillegg dokumenteres i internkontrollen som fengselet sender regionen hver måned.

Tiltakene som er beskrevet kan bidra til å sikre en individuell og dokumentert vurdering. Sivilombudet minner samtidig om at den totale belastningen av tiltak som brukes mot barnet kan gjøre at det er risiko for umenneskelig eller nedverdiggende behandling og at det derfor er svært viktig at alle tvangstiltak ses i sammenheng når forholdsmessigheten ved plasseringen i sikkerhetscelle vurderes, både ved innsettelse og i den fortløpende vurderingen.

- 6. Fengselet bør sikre at det er mulig å ivareta personlig hygiene på sikkerhetscellene, uavhengig av om den innsatte ber om det eller ikke. Fengselet bør sikre at den innsatte får tilgang til mat og vann umiddelbart når han eller hun ber om det.*

Fengselet har beskrevet at det er gjort en presisering i rutinen og at det er startet et arbeid for å se på muligheten for å få vann inne i sikkerhetscellen. Ønsket er meldt inn til Kriminalomsorgsdirektoratet.

Sivilombudet understreker at et av de alvorlige funnene i forbindelse med vår undersøkelse var at en ungdom satt 15 timer på cella uten å få tilbud om mat eller vann, og at en ungdom nektet vann da han ba om det. Vi har gjennomgått den reviderte rutinen, men kan ikke se at det er gjort noen endringer på punktene som gjelder hygiene, mat og vann. Vi minner om at det var praksis, ikke rutinen, som var problematisk i det materialet vi gjennomgikk.

Sivilombudet ber derfor fengselet om å vurdere flere tiltak for å sikre tilstrekkelig god ivaretagelse av grunnleggende behov inne i sikkerhetscella.

- 7. Fengselet bør styrke oppfølgingen av innsatte på sikkerhetscelle for å forebygge isolasjonsskader. Oppfølgingen bør bidra til at oppholdet blir avsluttet så raskt som mulig.*

Fengselet har endret rutinen slik at det alltid vil være en operativ vaktleder til stede når sikkerhetscellen brukes, også om natten. De ansatte skal få kompetanseheving i konfliktdependende kommunikasjon og den innsatte skal få tilbud om kontakt med prest/imam, advokat, helseavdeling og psykolog, selv om disse bare er tilgjengelig på dagtid i ukedager. Fengselet vil også bruke trygghetsplanen og iverksette individuelle tiltak.

Sivilombudet understreker at noen av de mest alvorlige funnene etter vår undersøkelse var den manglende oppfølgingen av innsatte som satt i sikkerhetscella i 15-18 timer. En av fellesnevnerne for de lange oppholdene, var at de gikk over en natt. Fengselet må derfor planlegge for isolasjonsreducerende tiltak som også kan gjennomføres om natten.

Det er avgjørende at de ansatte i fengselet jobber aktivt med å gjennomføre tiltak som kan redusere risikoen for isolasjonsskader, som samtale eller en tur i luftgården. Sivilombudet

understreker også at det var et funn at de operative vaktlederne i flere av plasseringene raskt kom i dialog med den innsatte og avsluttet oppholdet, og at dette er svært positivt og en praksis som kan bygges videre på ved oppfølging av innsatte i sikkerhetscella. Fengselet har et selvstendig ansvar for å iverksette isolasjonsreduserende tiltak, og at de eksterne aktørene som er nevnt i svaret bare et supplement til dette.

Tilgang til helsepersonell

- 8. Fengselet bør sikre at helsepersonell snarest varsles om alle plasseringer på sikkerhetscelle.*

Fengselet har beskrevet at de innhenter uttalelse fra lege når innsatte settes på sikkerhetscelle, men at det er mangler når det gjelder å dokumentere at lege er kontaktet, og uttalelsen fra legen. For å styrke samarbeidet er helseavdelingen inkludert i det tverretatlige teamet.

Sivilombudet minner om at funnet som er beskrevet i rapporten var at helsepersonell ble varslet, men at det ikke var tydelig når dette skjedde i alle tilfellene. Vi fant ett eksempel på at helseavdelingen først ble varslet mer enn 12 timer etter innsettelse og et annet eksempel der det var journalført at legevakten ble kontaktet, men at den innsatte ikke ønsket tilsyn. Hovedpoenget med å varsle helsepersonell, er at helsepersonellet skal føre tilsyn og det bør derfor skje så raskt som mulig og uavhengig av om den innsatte ønsker tilsyn eller ikke.

Vi ønsker også å gjøre fengselet oppmerksom på at Bergen kommune i sitt svarbrev til vår rapport beskrev at de har satt i gang et arbeid for å få en samarbeidsavtale med legevakten.

Tilgang til advokat

- 11. Fengselet bør sikre at innsatte kan ta kontakt med advokat under opphold på sikkerhetscelle uten forsinkelse og i full konfidensialitet.*

Fengselet har tatt inn i rutinen for bruk av sikkerhetscelle at den innsatte skal få mulighet til å kontakte advokat. Kontakt med advokat er også tatt inn som et eget punkt i det nye internkontrolldokumentet. Fengselet har ikke svart på hvordan de vil sikre konfidensiell kontakt mellom barnet og advokat.

Sivilombudet ber om at fengselet informerer om hvilke tiltak de iverksetter for at barnet kan ha kontakt med advokat i full konfidensialitet.

Fengselets fortløpende vurdering av plassering i sikkerhetscelle

- 12. Fengselet bør sikre at det gjøres fortløpende vurderinger av om lovens vilkår for fortsatt plassering i sikkerhetscelle er oppfylt. De fortløpende vurderingene bør dokumenteres minst hver sjettede time.*
- 13. Fengselet må sikre at sikkerhetscelleopphold avsluttes umiddelbart når lovens vilkår ikke lenger er oppfylt.*

I vår undersøkelse fant vi ingen dokumentasjon på at det ble gjort fortløpende vurdering av oppholdene i sikkerhetscelle. Seks av ni plasseringer ble imidlertid avsluttet innen fire timer, noe som tydet på at det ble gjort fortløpende vurderinger, selv om vurderingen ikke ble dokumentert.

Vi var særlig bekymret over at det så ut til at det ikke ble gjort fortløpende vurderinger i løpet av natten fordi det ikke var en operativ vaktleder til stedet da. Fengselet har nå satt i verk en ordning som sikrer at en operativ leder alltid vil kalles inn på overtid dersom sikkerhetscellen er i bruk om natten. Dette er et viktig tiltak.

Vi minner samtidig om at fengslet må iverksette tiltak for å sikre at det må vurderes og dokumenteres at alle vilkår til enhver tid er oppfylt, og at oppholdet avsluttes dersom grunnlaget for ett eller flere vilkår ikke lenger er til stede. Dette innebærer også at oppholdet i sikkerhetscella til enhver tid må være forholdsmessig, og at belastningene ved å sitte i sikkerhetscella også må tas med i denne vurderingen. Jo lenger en plassering på sikkerhetscelle varer, jo høyere er risikoen for skade.

Sivilombudet ber om at fengselet beskriver hvordan de vil sørge for at de som gjør fortløpende vurderinger tar hensyn til alle vilkår, herunder at de vurderer forholdsmessigheten ved å bruke tvangstiltaket over tid. Vi ber også om en nærmere redegjørelse for hvordan fengselet vil sikre at vurderingene dokumenteres, minst hver sjettede time.

Bruk av den forsterkede cella i forbindelse med sikkerhetscellebruk

14. Fengselet bør sikre at vedtak om utelukkelse tydelig beskriver hvordan utelukkelsen skal gjennomføres, og at ytterligere restriksjoner og sikkerhetstiltak dokumenteres.

Fengselet har beskrevet at det skal stå i vedtakene om utelukkelse hvor utelukkelsen gjennomføres, og at det er tatt inn i rutinene for utelukkelse at bruk og begrunnelsene av ytterligere tvangstiltak skal begrunnes i vedtaket og journalføres. Fengselet har lagt ved en rutine for bruk av den forsterkede cella (1017), men denne sier ingenting om at det skal dokumenteres hvor utelukkelsen gjennomføres. Sivilombudet kan heller ikke se at punktet om bruk og begrunnelse for ytterligere tvangstiltak er omtalt verken i rutinen eller internkontrolldokumentet som er sendt til oss.

Sivilombudet ber om fengselets gir en ny tilbakemelding på anbefaling 14.

Forebyggende tiltak

15. Fengselet bør sikre at alle som beslutter bruk av sikkerhetscelle har god opplæring i regelverket som gjelder for mindreårige.

Fengselet beskriver at det skal gis oppfriskning i regelverket til alle ledere, og peker også på at beslutningsmyndigheten for bruk av sikkerhetscelle er flyttet fra operativ leder til inspektør/jurist.

Sivilombudet konstaterer at oppfriskning i regelverket til ledere er et godt tiltak for å sikre at beslutningstakere, men at vi under anbefaling 1 over har etterlyst informasjon om omfanget av og tidspunktet for denne opplæringen.

Vi ber om plan for gjennomføring av dette tiltaket.

16. Fengselet bør aktivt bruke tolk når det er nødvendig for å sikre god kommunikasjon, både for å forebygge tvangsbruk og for å kommunisere med den innsatte i forbindelse med tvangsbruk.

Fengselet beskriver at det arbeides med å lage rutiner for bruk av tolk. Sivilombudet understreker at dette bør på plass så raskt som mulig. Fengselet har også gått til anskaffelse av en iPad med oversettelsesprogram slik at den kan brukes når det er utfordrende å få tak i tolk. Ipaden kan også brukes i det daglige.

Sivilombudet ber om å få oversendt kopi av rutinene som er omtalt.

17. Fengselet bør styrke sitt arbeid med å evaluere og forebygge bruk av sikkerhetscelle, og involvere innsatte i dette arbeidet.

Fengselet arbeider med å etablere en arena for gjennomgang av utelukkelse og sikkerhetscelleplasseringer for ansatte. Arenaen skal brukes til å evaluere, finne læringspunkter og se om noe kunne blitt gjort annerledes.

Fengselet vil rutinemessig ha en gjennomgang med den innsatte etter bruk av utelukkelse og sikkerhetscelle, med fokus på hvordan opplevelsen var for den innsatte. Dette skal gjøres som en gjenopprettende samtale. I samtalen skal også trygghetsplanen evalueres. Fengselet vil også gjennomføre en samtale med barn som har blitt bedt om å være inne på egen celle en periode (såkalt «time out»).

Sivilombudet konstaterer at dette kan være gode tiltak for å evaluere og forebygge bruk av sikkerhetscelle, men savner konkret informasjon om hva fengselet gjør for å få på plass disse tiltakene.

Sivilombudet ber om at fengselet gir en nærmere beskrivelse av arenaen for gjennomgang av utelukkelse og sikkerhetscelleplasseringer for ansatte. Vi ber også om at fengselet beskriver hvordan det skal sikres at det blir gjennomført en gjennomgang med innsatte etter bruk av utelukkelse og sikkerhetscelle, og hvordan denne gjennomgangen skal brukes av de ansatte i ettertid.

Videre oppfølging

Sivilombudet ber etter dette om ytterligere tilbakemelding på anbefaling nr. 1-6 og 11-17 **innen 15. mai 2026.**

Vi minner om at svaret skal utformes slik at det kan offentliggjøres. Dersom svaret inneholder opplysninger som ikke kan offentliggjøres må vi få beskjed om dette og motta en

sladdet versjon som kan offentligjøres. Hjemmel for å unnta opplysningene må oppgis. Med mindre annet blir opplyst, legger vi til grunn at svarene kan offentligjøres i sin helhet. Vi ber om at dette svarbrevet blir gjort tilgjengelig for innsatte, ansatte og andre som ønsker å lese det.

Har dere spørsmål eller behov for avklaringer ta kontakt med seniorrådgiver Inga Tollefsen Laupstad, itl@sivilombudet.no, tlf.: 22 82 85 57.

For sivilombudet

Helga Fastrup Ervik
avdelingssjef

Inga Tollefsen Laupstad
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

KRIMINALOMSORGEN REGION VEST AVD
ADMINISTRASJON
KRIMINALOMSORGSDIREKTORATET

Postboks 4302 SANDNES
694
Postboks 4302 SANDNES
694